

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1959 – 50 – 2009

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΣΟΥΡΛΑΚΗΣ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 50796/07)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

15 Οκτωβρίου 2009

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

υπόθεση Τσουρλάκης κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρος,*

Χρήστο Ροζάκη,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

Γεώργιο Νικολάου, *δικαστές,*

και τον André Wampach, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 24 Σεπτεμβρίου 2009,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 50796/07) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο Κωνσταντίνο Τσουρλάκη («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 8 Νοεμβρίου 2007 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κύριο Ε. Μπιτσαξή, δικηγόρο Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Σ. Σπυρόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Σ. Τρεκλή, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων υποστήριξε ειδικότερα ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματός του στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής του, το οποίο εγγυάται το άρθρο 8 της Σύμβασης.

4. Στις 25 Σεπτεμβρίου 2008, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον να αποφανθεί το τμήμα συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1956 και κατοικεί στην Αθήνα.

6. Ο προσφεύγων νυμφεύθηκε το 1989 και, κατά το ίδιο έτος, απέκτησε έναν γιο. Τον Αύγουστο του 2000, οι σύζυγοι πήραν διαζύγιο ενώ το τέκνο ήταν περίπου έντεκα ετών. Στις 20 Σεπτεμβρίου και 7 Νοεμβρίου 2000, ο προσφεύγων και η σύζυγός του αντίστοιχα κατέθεσαν ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση ασφαλιστικών μέτρων προκειμένου να εξασφαλίσουν την επιμέλεια του τέκνου και την αποχώρηση του συζύγου από τη συζυγική εστία. Στις 16 Μαρτίου 2001, το δικαστήριο διέταξε την απομάκρυνση της συζύγου του προσφεύγοντος από τη συζυγική εστία και την προσωρινή παραχώρηση της χρήση αυτής στον προσφεύγοντα, στου οποίου την κυριότητα ανήκε. Ανέθεσε την επιμέλεια του τέκνου στη μητέρα και όρισε το ποσό της διατροφής που έπρεπε να καταβάλλει ο προσφεύγων σε 147 ευρώ για τη μητέρα και σε 294 ευρώ για το τέκνο.

7. Η σύζυγος του προσφεύγοντος κατέθεσε ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση προκειμένου να αναλάβει την οριστική επιμέλεια του τέκνου, καθώς και το ποσό των 1.470 ευρώ ως διατροφή. Ο προσφεύγων, από την πλευρά του, ζήτησε την επιμέλεια του τέκνου ή τουλάχιστον να ορισθεί υπεύθυνος για τη διαχείριση της περιουσίας του τέκνου του και την εκπροσώπησή του σε κάθε διαδικασία σχετική με την εν λόγω περιουσία.

8. Με απόφαση της 21 Νοεμβρίου 2001, το Πρωτοδικείο Αθηνών ανέθεσε την επιμέλεια του τέκνου αποκλειστικά στη μητέρα. Παραχώρησε στον προσφεύγοντα τη χρήση της συζυγικής εστίας και τον διέταξε να καταβάλλει στο γιο του διατροφή 352,16 ευρώ.

9. Στις 3 Ιουνίου και 4 Σεπτεμβρίου 2003, ο προσφεύγων και η σύζυγός του άσκησαν έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του εφετείου Αθηνών το οποίο, με προδικαστική απόφαση της 31 Μαρτίου 2004 (αριθ. 1935/2004), διέταξε τη διενέργεια κοινωνικής έρευνας ως προς τις συνθήκες διαβίωσης του τέκνου. Η εν λόγω έρευνα έπρεπε να πραγματοποιηθεί με μία έκθεση της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων Αθηνών, στην οποία ανατέθηκε η σύνταξη έκθεσης και η κατάθεσή της στο δικαστήριο με πρωτοβουλία του επιμελέστερου διαδίκου. Καθώς ο προσφεύγων και η

σύζυγός του δεν παρέστησαν αυτοπροσώπως ενώπιον του εφετείου, αυτό ανέβαλε την εξέταση της υπόθεσης ως προς την ουσία προκειμένου οι διάδικοι να παραστούν αυτοπροσώπως για να επιχειρηθεί φιλικός διακανονισμός της διαφοράς τους, προκειμένου το τέκνο (το οποίο ήταν περίπου δεκαπέντε ετών εκείνη την περίοδο) να εμφανισθεί ομοίως ώστε να εξετασθεί, και προκειμένου να κατατεθεί η έκθεση της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων από τον επιμελέστερο διάδικο.

10. Στις 9 Ιουνίου 2004, ο προσφεύγων κάλεσε την Εταιρία προστασίας ανηλίκων να προβεί στην έρευνα που είχε ζητήσει το δικαστήριο.

11. Στις προτάσεις που κατατέθηκαν την προηγούμενη της συζήτησης ενώπιον του εφετείου, ο προσφεύγων διευκρίνιζε τα εξής:

«(...) συμμορφούμενος προς το διατακτικό της απόφασης αριθ. 1935/2004 του δικαστηρίου σας (...) ήμουν ο μόνος που επέδειξε επιμέλεια (...) απευθύνοντας αίτημα στην Εταιρία προστασίας ανηλίκων (...) για την ταχεία πραγματοποίηση έρευνας για τις συνθήκες διαβίωσης του τέκνου μας (...) η αναφορά της οποίας θα κατατεθεί στο δικαστήριό σας στη συζήτηση της 25 Νοεμβρίου 2004 (...)».

12. Ο προσφεύγων κατέθεσε ομοίως τα αποδεικτικά μέσα του τα οποία απαριθμούνταν σε έντεκα σελίδες.

13. Στη συζήτηση της 25 Νοεμβρίου 2004, ο προσφεύγων και η σύζυγός του παραστάθηκαν αυτοπροσώπως. Απέκλεισαν οποιαδήποτε πιθανότητα φιλικού διακανονισμού και δήλωσαν ότι δεν επιθυμούσαν να εμφανιστεί το τέκνο τους ενώπιον του εφετείου. Η έκθεση της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων κατατέθηκε κατά την εν λόγω συζήτηση.

14. Κατόπιν της συζήτησης, ο προσφεύγων κατέθεσε, στις 30 Νοεμβρίου 2004, προσθήκη όπου αντέκρουε τους ισχυρισμούς της συζύγου του.

15. Με απόφαση της 19 Μαΐου 2005, το εφετείο ανέθεσε οριστικά την επιμέλεια του τέκνου στη μητέρα. Το εφετείο σημείωσε ότι η σύζυγός του προσφεύγοντος, παρά την αντιδικία με εκείνον, και προκειμένου να διευκολύνει την επικοινωνία του τέκνου με τον πατέρα του, είχε ενοικιάσει διαμέρισμα το οποίο βρισκόταν πλησίον της παλαιάς συζυγικής εστίας. Η μητέρα ασχολείτο προσωπικά με τον γιο της, φροντίζοντάς τον με πολλή αγάπη και στοργή και εξασφαλίζοντας για εκείνον ένα ήρεμο περιβάλλον και καλές συνθήκες για την ανάπτυξη και την εκπαίδευσή του. Επέτρεπε την επικοινωνία του τέκνου με τον πατέρα του και

προγραμματίζει κατά βούληση επισκέψεις τόσο στην κατοικία του πατέρα όσο και στη δική της. Το γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε πτυχίο πανεπιστημίου, αντίθετα με τη μητέρα που είχε μόνο απολυτήριο λυκείου, δεν μπορούσε να αποτελέσει καθοριστικό κριτήριο για την ανάθεση της επιμέλειας του τέκνου στον πατέρα. Ο πατέρας μπορούσε να βοηθά τον γιο του κατά την άσκηση του δικαιώματος επίσκεψης. Αναγνωρίζοντας ότι ο πατέρας επεδείκνυε μεγάλη στοργή προς τον γιο του, το εφετείο έκρινε ότι το συμφέρον του τέκνου επέβαλε να μην απομακρυνθεί αυτό από τη μητέρα του, λαμβανομένου υπόψη ιδίως του γεγονότος ότι τίποτα το επιλήψιμο δεν μπορούσε να προσαφθεί σε αυτήν.

16. Ο προσφεύγων δεν άσκησε αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης αυτής.

17. Κατόπιν της εν λόγω απόφασης, ο προσφεύγων επεχείρησε να λάβει αντίγραφο της έκθεσης της Εταιρίας που περιεχόταν στον φάκελο που τηρούσε το εφετείο. Εν τούτοις, αποκαλύφθηκε ότι ο φάκελος δεν περιείχε το εν λόγω έγγραφο.

18. Στις 9 Μαρτίου 2006, ο προσφεύγων απευθύνθηκε απευθείας στην Εταιρία και ζήτησε αντίγραφο της έκθεσης.

19. Στις 5 Απριλίου 2006, η Εταιρία τον ενημέρωσε ότι δεν μπορούσε να ικανοποιήσει το αίτημά του διότι η έκθεση ήταν απόρρητη και είχε συνταχθεί μόνο υπόψιν του εφετείου.

20. Ο προσφεύγων απευθύνθηκε τότε στον Συνήγορο του Πολίτη. Η εν λόγω υπηρεσία, ερμηνεύοντας τις εφαρμοστέες νομοθετικές διατάξεις και ιδίως τα άρθρα 5 του νόμου αριθ. 378 και 16 του προεδρικού διατάγματος 49/79 (πιο κάτω παράγραφοι 24-25), ενημέρωσε τον προσφεύγοντα ότι η έκθεση της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων δεν δεσμευόταν από το απόρρητο που απαιτούν οι εν λόγω διατάξεις για παρόμοιες εκθέσεις που συντάσσονται μέσα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Ο Συνήγορος του Πολίτη τον ενημέρωσε ομοίως ότι η Εταιρία προστασίας ανηλίκων θεωρείτο υποχρεωμένη να κοινοποιήσει την έκθεσή της μόνο στην αρχή που είχε διατάξει τη σύνταξή της και δεν μπορούσε να δώσει αντίγραφα στους διαδίκους παρά μόνο με τη συναίνεση του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών. Συνεπώς, η εν λόγω Εταιρία δεν μπορούσε να κοινοποιήσει στον προσφεύγοντα αντίγραφο της έκθεσης, διότι αυτός δεν είχε διατυπώσει το αίτημά του μέσω του αρμόδιου εισαγγελέα.

21. Στις 27 Σεπτεμβρίου 2007, ο προσφεύγων κάλεσε τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών να στηρίξει το αίτημά του. Υπογράμμισε ότι η άρνηση να δοθεί σε έναν εκ των διαδίκων αυτού του είδους το έγγραφο, εντός λογικής προθεσμίας, ήταν

αντίθετη προς τη Σύμβαση. Επικαλείτο την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Κοσμοπούλου κατά Ελλάδας* (αριθ. 60457/00, 5 Φεβρουαρίου 2004).

22. Την ίδια ημέρα, ο εισαγγελέας απέρριψε την αίτηση του προσφεύγοντος επισημαίνοντας ότι αυτό αφορούσε προσωπικά δεδομένα ενός ανηλίκου και ότι ο προσφεύγων δεν είχε έννομο συμφέρον να λάβει γνώση τέτοιων πληροφοριών. Οι λόγοι της απόρριψης περιορίζονταν σε αυτές τις δύο χειρόγραφες φράσεις επί του ίδιου του κειμένου της αίτησης.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

23. Τα εφαρμοστέα άρθρα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπουν:

Άρθρο 450 § 1

«Κάθε διάδικος οφείλει να επιδείξει τα έγγραφα που χρησιμοποίησε ή επικαλέστηκε στη δίκη.»

Άρθρο 451

«Η επίδειξη μπορεί να ζητηθεί, εφόσον έχει την υποχρέωση αυτή ένας τρίτος με παρεμπόδιση αγωγή, ενώ αν έχει την υποχρέωση διάδικος, και με τις προτάσεις (...).»

Άρθρο 452 § 3

«Τα άρθρα 450 και 451 εφαρμόζονται και όταν το έγγραφο βρίσκεται σε δημόσια αρχή (...), εκτός αν πρόκειται για έγγραφα που ανάγονται σε απόρρητα του κράτους σχετικά με την ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις του.»

24. Το άρθρο 5 του νόμου αριθ.378 της 8 Ιουλίου 1976 που δημιούργησε την υπηρεσία των επιμελητών ανηλίκων στα δικαστήρια ανηλίκων, προβλέπει:

«Αι εκθέσεις των επιμελητών ανηλίκων ως και παν έτερον στοιχείον, ούτινος έλαβον γνώσιν κατά την ενάσκησιν των καθηκόντων αυτών, τυγχάνουν απόρρητα και δεν ανακοινούνται εις μη μόνον εις τον δικαστήν ανηλίκων και εις τους εντεταλμένους την επιμέλειαν και την προστασίαν των ανηλίκων (...).»

25. Τα εφαρμοστέα άρθρα του προεδρικού διατάγματος αριθ. 49/79 της 24 Ιανουαρίου 1979, σχετικά με τη λειτουργία της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων, έχουν ως εξής:

Άρθρο 8 – Κοινωνικά έρευνα

«Οι επιμεληταί ανηλίκων ενεργούν, κατόπιν παραγγελίας του δικαστού ανηλίκων ή του εισαγγελέως ή του υπουργού Δικαιοσύνης κοινωνικάς έρευνας επί περιπτώσεων ανηλίκων δύν ους εκκρεμεί ποινική δίωξις (...). Η κοινωνική έρευνα συνίσταται εις την συλλογήν στοιχείων περί του τρόπου διαβίωσης των ανηλίκων, της διαγωγής και προσωπικότητας αυτών (...).»

Άρθρο 16 – Πειθαρχική ευθύνη επιμελητών

«(...) η υπό του επιμελητού μη τήρησις του απορρήτου των εκθέσεων και η έλλειψις της (...) προσηκούσης συμπεριφοράς κατά την διεξαγωγήν της υπηρεσίας των, συνιστούν πειθαρχικά αδικήματα. (...)»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

26. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η μη δυνατότητα να λάβει γνώση της έκθεσης της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων οδήγησε σε παραβίαση του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη. Επικαλείται το άρθρο 6 της Σύμβασης, τα εφαρμοστέο τμήμα του οποίου προβλέπει:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσις του δικασθή δικάως (...) υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

27. Καταρχήν, η Κυβέρνηση επικαλείται μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων. Αφενός, ο προσφεύγων μπορούσε να έχει ζητήσει από το εφετείο, στις προτάσεις του και σύμφωνα με τα άρθρα 450 έως 452 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, να λάβει γνώση της έκθεσης της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων. Αφετέρου, εάν ο προσφεύγων είχε κρίνει ότι η εν λόγω έκθεση είχε παίξει πρωταρχικό ρόλο στην απόφαση που του στέρησε την επιμέλεια του τέκνου, μπορούσε να έχει ασκήσει αίτηση αναίρεσης για τον λόγο ότι δεν είχε μπορέσει να λάβει γνώση και να σχολιάσει ένα σημαντικό αποδεικτικό στοιχείο.

28. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι μία αίτηση αναίρεσης δεν θα είχε αποτελέσει αποτελεσματικό ένδικο μέσο, διότι θα χρειαζόταν μία διαδικασία διάρκειας τριών ετών ενώπιον του Αρείου Πάγου, και μία διαδικασία διάρκειας ενός έτους ενώπιον του εφετείου σε περίπτωση ευνοϊκής έκβασης για τον προσφεύγοντα. Η υπόθεση θα είχε επιπλέον παραπεμφθεί στο εφετείο. Υπογραμμίζει ότι ακόμα κι αν είχε ασκήσει αίτηση αναίρεσης, η εξέτασή της δε θα είχε γίνει με δίκαιο τρόπο λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι δεν είχε πρόσβαση στην έκθεση.

29. Στην απόφασή του της 16 Σεπτεμβρίου 1996 στην υπόθεση *Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας (Recueil des arrêts et décisions 1996-IV)*, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι πρέπει να εφαρμόζει τον κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων λαμβάνοντας δεόντως υπόψη το πλαίσιο: τον μηχανισμό προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου που τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφώνησαν να θεσπίσουν. Αναγνώρισε έτσι ότι ο εν λόγω κανόνας πρέπει να εφαρμόζεται με μία σχετική ευελιξία και χωρίς υπερβολική τυπολατρεία και ότι δεν απαιτεί μόνο την προσφυγή ενώπιον των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων και την άσκηση ενδίκων μέσων προορισμένων να προσβάλουν μία ήδη εκδοθείσα απόφαση: υποχρεώνει ομοίως, καταρχήν, να προβάλλονται ενώπιον των ίδιων δικαστηρίων, τουλάχιστον κατ'ουσίαν και σύμφωνα με τους τύπους και τις προθεσμίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, οι αιτιάσεις που πρόκειται να διατυπωθούν στη συνέχεια ενώπιον του δικαστηρίου του Στρασβούργου.

30. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι εν προκειμένω, ο προσφεύγων δεν παραπονέθηκε, ούτε στις αρχικές προτάσεις του, ούτε στην προσθήκη του ενώπιον του εφετείου, ότι δεν είχε πρόσβαση στην έκθεση της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων ή ότι η εν λόγω έλλειψη πρόσβασης είχε προσβάλει ένα εκ των δικονομικών δικαιωμάτων του. Ούτε προσέφυγε ενώπιον του Αρείου Πάγου προκειμένου να παραπονεθεί για προσβολή του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη. Ο προσφεύγων δεν έδωσε στα ελληνικά δικαστήρια την ευκαιρία που το άρθρο 35 της Σύμβασης έχει σκοπό να χορηγεί καταρχήν σε ένα Συμβαλλόμενο κράτος: εκείνη του να εξετάσει, δηλαδή να αποτρέψει ή να θεραπεύσει την επικαλούμενη σε βάρος του εν λόγω Κράτους παραβίαση ως προς τη Σύμβαση (βλέπε, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις *Guzzardi κατά Ιταλίας* της 6 Νοεμβρίου 1980, série A no 39, § 72 και *Cardot κατά Γαλλίας* της 19 Μαρτίου 1991, série A no 200, § 36.

31. Το Δικαστήριο σημειώνει, επιπλέον, ότι ο προσφεύγων κατέθεσε την προσφυγή του στο Δικαστήριο στις 8 Νοεμβρίου 2007, ήτοι πάνω από έξι μήνες μετά την οριστική απόφαση του εφετείου, η οποία εκδόθηκε στις 19 Μαΐου 2005.

32. Έπεται ότι η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

33. Ο προσφεύγων παραπονείται επίσης ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματός του για σεβασμό της οικογενειακής ζωής του, λόγω της μη δυνατότητας να λάβει γνώση της έκθεσης της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων, ενώ το εφετείο είχε κάνει χρήση αυτής για να αποφανθεί με οριστικό τρόπο επί του δικαιώματος επιμέλειας του τέκνου του προσφεύγοντος. Υποστηρίζει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης βάσει του οποίου:

«1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

34. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι όχι μόνο δεν υπήρξε εν προκειμένω επέμβαση των αρχών που να επιφέρει ρήξη του δεσμού μεταξύ του προσφεύγοντος και του γιου του, αλλά είναι σαφές ότι οι αρχές ενήργησαν ταχέως και αποτελεσματικά προκειμένου ο δεσμός αυτός να αναπτυχθεί φυσιολογικά, λαμβανομένης υπόψη της αλλαγής που προκλήθηκε από τον χωρισμό των γονέων. Η επαφή μεταξύ του πατέρα και του γιου του είναι ακέραιη, ικανοποιητική και ανεμπόδιστη. Στον προσφεύγοντα είχε ανατεθεί η διαχείριση της περιουσίας του γιου του, όπως είχε ο ίδιος ζητήσει. Το γεγονός ότι τα δικαστήρια έκριναν το ζήτημα της

επιμέλειας με τρόπο διαφορετικό από εκείνον που επιθυμούσε ο προσφεύγων δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει μία παραβίαση του άρθρου 8.

35. Σε ό,τι αφορά τη μη δυνατότητα για τον προσφεύγοντα να λάβει γνώση της έκθεσης της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η εν λόγω έκθεση είχε ζητηθεί και κατατεθεί κατά το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας και δεν επηρέασε την απόφαση του εφετείου ως προς την ανάθεση της επιμέλειας. Η επιμέλεια του τέκνου είχε ήδη ανατεθεί στη μητέρα τόσο μέσα στο πλαίσιο των ασφαλιστικών μέτρων που διέταξε το πρωτοδικείο όσο και με την απόφαση της 21 Νοεμβρίου 2001.

36. Ο προσφεύγων αναφέρει την ομοιότητα της υπόθεσής του με την προαναφερόμενη υπόθεση *Κοσμοπούλου* και υπογραμμίζει ότι η συμπεριφορά των αρχών ήταν ακόμα πιο αυθαίρετη στην περίπτωσή του διότι στερήθηκε πάσης πρόσβασης στην έκθεση της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων στη βάση της οποίας το εφετείο ανέθεσε την επιμέλεια του τέκνου του στη μητέρα. Η έκθεση κατατέθηκε στο εφετείο την ίδια τη μέρα της δίκης και ως εκ τούτου δεν υπήρχε καμία προθεσμία για να ζητήσει αντίγραφο. Έτσι, η έκθεση δεν ήταν προσβάσιμη ούτε πριν ούτε κατά τη συζήτηση. Και ομοίως δεν ήταν προσβάσιμη ούτε μετά τη δίκη διότι αφαιρέθηκε από τον φάκελο.

37. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αιτίαση του προσφεύγοντος υπό το πρίσμα του άρθρου 8 έχει δύο σκέλη. Το πρώτο αφορά τη χρήση της έκθεσης της Εταιρίας προστασίας ανηλίκων μέσα στα πλαίσια της διαδικασίας ενώπιον του εφετείου. Σε αυτό το πεδίο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η αιτίαση του προσφεύγοντος μπερδεύεται με εκείνη που έλκεται από το άρθρο 6 της Σύμβασης και την οποία το Δικαστήριο έκρινε απαράδεκτη λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων. Το δεύτερο σκέλος της αιτίαςσης σχετίζεται με τη μη δυνατότητα του προσφεύγοντος να έχει πρόσβαση στην εν λόγω έκθεση μεταγενέστερα από την απόφαση του εφετείου της 19 Μαΐου 2005. Ωστόσο, μία τέτοια έκθεση αφορά την άσκηση από τον προσφεύγοντα του δικαιώματός του για πραγματική πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούσαν τόσο την ιδιωτική όσο και την οικογενειακή ζωή του με την έννοια του άρθρου 8.

38. Το Δικαστήριο επιθυμεί καταρχήν να διαχωρίσει την υπόθεση *Κοσμοπούλου* από την παρούσα υπόθεση. Στην πρώτη, το βασικό ζήτημα που έπρεπε να επιλύσει ήταν αν οι αρχές είχαν λάβει τα αναγκαία μέτρα για να επιτρέψουν στην προσφεύγουσα να διατηρήσει, μετά το διαζυγίό της, μία οικογενειακή ζωή με την

κόρη της, ενώ τα δικαστήρια είχαν αναστείλει προσωρινά το δικαίωμα επισκέψεων της προσφεύγουσας. Αντιθέτως, εν προκειμένω, ήταν αδύνατο για τον προσφεύγοντα να έχει πρόσβαση σε μία έκθεση που κατατέθηκε μέσα στα πλαίσια μίας διαδικασίας ανάθεσης της επιμέλειας ενός τέκνου κατόπιν του χωρισμού των γονέων του.

39. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το εφετείο είχε κρίνει αναγκαίο να διατάξει μία κοινωνική έρευνα ως προς τον τρόπο διαβίωσης του τέκνου και να στηριχθεί σε μία έκθεση που έπρεπε να συνταχθεί από την Εταιρία προστασίας ανηλίκων. Ο προσφεύγων υποστηρίζει επίσης ότι, χωρίς να αντικρούεται από την Κυβέρνηση, ότι μπόρεσε να συμμετάσχει ενεργά στη σύνταξη της εν λόγω έκθεσης.

40. Μετά το πέρας της διαδικασίας ενώπιον του εφετείου, ο προσφεύγων απευθύνθηκε τόσο στην Εταιρία προστασίας ανηλίκων όσο και στον αρμόδιο εισαγγελέα προκειμένου να επιχειρήσει να λάβει αντίγραφο της έκθεσης. Η πρώτη τον ενημέρωσε ότι δεν μπορούσε να ικανοποιήσει το αίτημά του διότι η έκθεση ήταν απόρρητη και είχε συνταχθεί υπόψιν μόνο του εφετείου. Ο δεύτερος, με δύο χειρόγραφες φράσεις επί του ίδιου του κειμένου της αίτησης, την απέρριψε για τον λόγο ότι ο προσφεύγων δεν είχε έννομο συμφέρον να λάβει γνώση πληροφοριών που αφορούσαν προσωπικά δεδομένα ενός ανηλίκου.

41. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στις μάλλον αρνητικές δεσμεύσεις που περιέχει το άρθρο 8 της Σύμβασης μπορούν να προστεθούν θετικές υποχρεώσεις που είναι συνυφασμένες με έναν πραγματικό σεβασμό της ιδιωτικής ζωής. Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν υφίσταται μία τέτοια υποχρέωση, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η δίκαιη ισορροπία που πρέπει να διατηρείται μεταξύ του γενικού συμφέροντος και των αντίπαλων υφερόντων του ατόμου, με τους στόχους της παραγράφου 2 του άρθρου 8 να παίζουν κάποιον ρόλο (*Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 7 Ιουλίου 1989, § 42, série A no 160). Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι είναι θετική υποχρέωση των αρχών να προσφέρουν στον προσφεύγοντα μια «πραγματική και προσβάσιμη διαδικασία» που να του επιτρέπει να έχει πρόσβαση στο «σύνολο των σχετικών και ενδεδειγμένων πληροφοριών» (*Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 32555/96, § 162, ECHR 2005-X).

42. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η εθνική νομοθεσία που αφορά τη χρήση της έκθεσης που συντάσσεται κατόπιν μίας κοινωνικής έρευνας δεν είναι ιδιαίτερα σαφής. Τα εφαρμοστέα άρθρα του Αστικού Κώδικα δεν κάνουν καμία αναφορά σε αυτή. Το άρθρο 5 του νόμου αριθ. 378 και τα άρθρα 8 και 16 του Προεδρικού Διατάγματος αριθ. 49/79 (πιο πάνω παράγραφοι 24-25) δεν προβλέπουν ούτε

προθεσμία για την κατάθεση της έκθεσης στο δικαστήριο, ούτε τη δυνατότητα για τους διαδίκους να λάβουν γνώση αυτής και να τη σχολιάσουν εφόσον επιθυμούν. Επιπλέον, εν προκειμένω, η μόνη σχετική πληροφορία που δόθηκε στον προσφεύγοντα προερχόταν από τον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος ερμήνευσε την εφαρμοστέα νομοθεσία και ανέφερε μέρος των πληροφοριών που του είχε διαβιβάσει η ίδια η Εταιρία προστασίας ανηλίκων. Έτσι, ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι σύμφωνα με τη γραμματική έννοια των προαναφερόμενων διατάξεων, μία τέτοια έκθεση δε θεωρείτο απόρρητη παρά μόνο στις ποινικές δίκες και όχι στις αστικές όπως εκείνη που αφορούσε τον προσφεύγοντα.

43. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι πληροφορίες που περιέχονταν σε αυτή την έκθεση ήταν κρίσιμες για τον προσφεύγοντα και τη σχέση του με τον γιο του. Αν και το εφετείο έκρινε ότι το συμφέρον του παιδιού επέβαλε να μην απομακρυνθεί αυτό από τη μητέρα του, αναγνώρισε ωστόσο ότι ο προσφεύγων επεδείκνυε μεγάλη στοργή απέναντί του, κάτι που αποδεικνύεται εξάλλου από τις επίμονες προσπάθειές του να πάρει την επιμέλεια του τέκνου. Η κοινοποίηση της έκθεσης θα του είχε ως εκ τούτου επιτρέψει να λάβει γνώση κάποιων ενδεχομένως αρνητικών σημείων που περιέχονταν σε αυτήν και τα οποία μπορεί να επηρέασαν την απόφαση των δικαστών και, ενδεχομένως, να τα λάβει υπόψη του στο μέλλον προκειμένου να βελτιώσει τη σχέση του με τον γιο του. Φαινόταν ότι ο προσφεύγων είχε επίσης συμμετάσχει στη σύνταξη της έκθεσης και ήταν ως εκ τούτου θεμιτό να έχει τη δυνατότητα να μάθει τον τρόπο με τον οποίο οι πληροφορίες που παρείχε αναλύθηκαν και λήφθηκαν υπόψη από την Εταιρία προστασίας ανηλίκων.

44. Στα μάτια του Δικαστηρίου, η κατ'ουσίαν μη αιτιολογημένη άρνηση των αρχών να συναινέσουν στη δημοσίευση της έκθεσης μετά το τέλος της διαδικασίας ενώπιον του εφετείου αναλύεται σε μία παραγνώριση της θετικής υποχρέωσης διασφάλισης του πραγματικού σεβασμού δικαιώματος του προσφεύγοντος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι είναι καθήκον των αρχών να αποδείξουν την ύπαρξη επιτακτικών λόγων που να αιτιολογούν τη μη δημοσιοποίηση στον ενδιαφερόμενο μίας έκθεσης που περιέχει προσωπικές πληροφορίες που τον αφορούν άμεσα (*Κ.Η. και λοιποί κατά Σλοβακίας*, αριθ. 32881/04, § 48, 28 Απριλίου 2008). Ωστόσο, εν προκειμένω, ούτε οι αρμόδιες αρχές ούτε η Κυβέρνηση προβάλλουν τέτοιους λόγους και η επίδικη έκθεση περιείχε, εκ των πραγμάτων, τέτοιας φύσεως πληροφορίες.

45. Υπήρξε επομένως παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

46. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

47. Ο προσφεύγων αξιώνει ένα ποσό για ηθική βλάβη αλλά δεν το αποτιμά. Υποστηρίζει ότι η μη δυνατότητα πρόσβασης στο περιεχόμενο της έκθεσης τον εμπόδισε να διεκδικήσει αποτελεσματικά ενώπιον δικαστηρίου την επιμέλεια του τέκνου του, γεγονός που είχε ως συνέπεια να μειωθεί στο ελάχιστο η μεταξύ τους επικοινωνία. Η παραβίαση του άρθρου 8 του προκάλεσε μία έντονη απογοήτευση σχετικά με την αποτελεσματικότητα και διαφάνεια των αποφάσεων της ελληνικής δικαιοσύνης και τον έκανε να νιώσει ως πολίτης δευτέρας κατηγορίας.

48. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι δεν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της επικαλούμενης παραβίασης και του γεγονότος ότι η επικοινωνία μεταξύ του προσφεύγοντος και του γιου του μειώθηκε σημαντικά.

49. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 41 της Σύμβασης, του επιδικάζει 5.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος (βλέπε, *mutatis mutandis*, προαναφερόμενη απόφαση Κοσμοπούλου κατά Ελλάδας, §§ 52 και 54).

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

50. Ο προσφεύγων αξιώνει 7.000 ευρώ για τη δικηγορική αμοιβή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και 10.000 ευρώ για αυτή που έπρεπε να καταβάλει για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

51. Η Κυβέρνηση θεωρεί τα ποσά αυτά υπερβολικά και υπογραμμίζει ότι ο προσφεύγων δεν προσκομίζει κανένα δικαιολογητικό.

52. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων δεν προσκομίζει κανένα τιμολόγιο σε ό,τι αφορά τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των επιληφθέντων δικαστηρίων. Συντρέχει επομένως λόγος να απορριφθεί αυτό το τμήμα των αξιώσεών του. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο προσφεύγων για την εκπροσώπησή του ενώπιόν του, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις του τελευταίου δεν αναλύονται ούτε συνοδεύονται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Πρέπει επομένως να απορριφθεί το αίτημά του και επί αυτού του σημείου.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

53. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από το άρθρο 8 της Σύμβασης, σε ό,τι αφορά την άρνηση των αρχών να του γνωστοποιήσουν την έκθεση της κοινωνικής έρευνας σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης του τέκνου του, και *απαράδεκτη* κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 5.000 (πέντε χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 15 Οκτωβρίου 2009, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος